

У ДОМА

Разказъ

Когато порастна, искамъ да бъда като татка. Татко е сръденъ на ръстъ, русъ, съ сини, хубави очи, плещестъ. Винаги веселъ, винаги добъръ. Чистъ е, чистъ, като котка, както му казва мама. „Стояне, защо не си направишъ граждански дрехи? — често му думата, а той отвърща, че селскитъ похаресвалъ. И наистина, да го видиге, ще го харесате и вие. Опнати като струна потури, малка, спретната, гайтанлия салтамарка, бѣла като снѣгъ риза, червенъ поясъ, стегнати съ козенови навуца и ситно навървени царвули. Като върви, сякашъ стѣпва на пружини.

Най-доброто у него е, че е най-работния човѣкъ въ селото ни. Кога излизалъ на нива и кога се връща, никой го не вижда. За това пѣкъ неделя е денъ за пълна почивка. Тогава той е облѣченъ въ новитъ си дрехи и обувъ въ обуца. Ходи изъ двора и оглежда ту това, ту онова, което презъ седмицата трѣбва да се направи. Отива да се повиди и съ приятели въ училището, читалището или въ кооперацията. Често взема отъ читалището по нѣкоя книжка и я чете на двама ни съ мама.

Моятъ татко рѣдко ходи по кафенетата. Отива само да потърси нѣко-го. За кръчма и дума не може да става. Не съмъ го виждалъ съ чаша вино или ракия въ рѣка. Не пуши. Що е пиянъ баща, не зная. Не пие и мама.

Ето сега е есенъ, а той неспирно готви за презъ зимата ту това, ту онова. Направихме въ две качета пиперки туршия. Тати не имъ турна оцетъ. Съ пресолъ, казва той, пиперкитъ ставали по-хранителни. Образуваха се млѣчна киселина, която била много полезна за стомаха. Нареди и каца зеле. Редъ зеле, редъ глави кромидъ, тукъ-тамъ хрѣнови корени и миродийка. Така зелевиятъ сокъ ще стане вкусенъ и ще рѣже като лимонада. Малко настрана въ мазето е каченцето съ сирене. Самъ си го сирѣ, самъ го нарежда. До него е мармалада отъ сливи, другъ отъ ябълки и шипки, а по-нататъкъ се гушатъ три гърнета съ медъ отъ нашитъ пчели. Въ жгѣла, въ купъ пѣськъ, а заровилъ моркови, които ни кара яа ядемъ сурови, празъ, рѣпа, цѣлина, пащернакъ, магданозови корени, цвекло и др. На-страна се мѣдри цѣлъ сандѣкъ съ картофи, отъ които мама прави какви ли не ястия. Азъ ги обичамъ печени. Тѣхъ сѣщо така обичалъ, казва татко, и дѣдо Толстой.

Въ градината заровихме въ два трапа ябълки и круши.

Тая есенъ набрахме два постава грозде. Нито капка опойно вино не направихме, а сладко, сладко, като захаръ. Пресѣче татко ширата съ бѣла глина и пепель, па й тури и малко синапъ. Така ние ще имаме за цѣла зима вкусно питие, отъ което не боли глава и не се замайва ума.

Не сме много богати, но имаме отъ всичко по малко. Съ изкърпени дрешки сме въ дѣлникъ, но сѣ чисти и изпрани. Вѣшка, бѣлха и дървеница у дома не съмъ виждалъ. Миємъ си рѣцетъ винаги съ сапунъ. Имамъ си и бани. Самъ я стѣмки татко въ килерчето.

Да, искамъ да стана като татка. Ще работя на полето и ще стана якъ и здравъ. Ще ми остане време и да чета. Ще пестя и ще си набавя много книги за четене. Нашето малко стопанство ще увеличи и подобря. Остарѣли, моитъ родители ще си почиватъ и ще ми се радватъ, а азъ ще тичамъ, ще работя и ще бъда полезенъ навсѣкѣде: у дома, на сѣселянитъ си, на читалището, на училището, на кооперацията, на нашия народъ и нашата хубава родина, на всички въ свѣта и на всичко, което е добро и хубаво. Сѣщо така, както прави татко.

Да си живъ и здравъ, още дълги години, добри мой татко!

Никола Моневъ

БЪГАЙТЕ ОТЪ ОПИВАТЕЛНИТЪ ПИТИЕТА

Когато билъ момче на 12 години, прочутиятъ персийскъ царъ Киръ отишълъ заедно съ майка си да поживѣе нѣколко време у дѣда си. Дѣдо му билъ мидийскитъ царъ Астиагъ. Киръ билъ мило и приказливо момче, и дѣдо му скоро, много скоро го обикналъ и се гордѣлъ съ него.

Единъ денъ на обѣдъ Астиагъ похвалилъ изкуството на виночерпеца си, а Киръ казалъ на дѣда си, че това изкуство не е нѣщо особено и че, ако му позволятъ, и той може да направи сѣщото.

Дѣдо му позволилъ, и Киръ става и сѣщо тѣй умѣло и сръчно като ви-

ночерпеца измива чашата, налива въ нея вино и я подава на дѣда си.

— Кире, — казалъ дѣдо му като поелъ чашата, — всичко направи както виночерпеца изкустно и хубаво. Едно нѣщо забрави, та не направи.

— Дѣдо, не съмъ забравилъ, — рекълъ Киръ. — Азъ зная, че като виночерпецъ, трѣбваше да пийна отъ чашата, която ти поднасямъ, но не смѣхъ да не би да има въ това питие нѣкаква отрова. Защото завчера на пиршеството, което устрои на велможитъ си, азъ забелязахъ, че всички присѣжествуващи на угощението, отначало тихи и скромни, щомъ пиха отъ туй питие, забравиха гдѣ сѣ и предъ кого сѣ и взеха да викатъ и не имъ се разбираше какво викатъ, не

— Гледай тукъ, — продължи моливътъ. — Това сѣ безелитъ отъ жбчетата на твоето другарче Гошко. Спомняшъ ли си, че ти бѣше ме далъ на него, за да си препише урока отъ черната дѣска въ училище. Той ту преписваше, ту ме хапѣше безмилостно. А знаешъ ли, че той лежи сега боленъ отъ тифъ?

— Знамъ. Боленъ е, но ще оздравѣе.

— Боленъ е, защото често си хапѣше моливътъ. Преди десетина дни той бѣше си свалилъ моливътъ на улицата близо до една помийна яма. Безъ да го измие, той го тури въ чашката си, а следъ обѣдъ, когато си пишеше урока, пакъ го захапа. И ето не мина тифъ. Така, че ти, ако не ме пазитъ много време и той се разболѣ отъ чисто и продължавашъ да ме хапѣшъ съ жбѣтитъ си, не е чудно и азъ да ти направя нѣкоя пакостъ безъ да искамъ. Това е Ицко една частица отъ моя животъ. Както виждашъ, много неприятни нѣща се случиха съ менъ, следъ като напустнахъ моя домъ.

— Твоятъ домъ ли? — запита Ицко. — Кѣде е билъ той?

— Моятъ домъ бѣше въ свѣтлитъ и чисти зали на една фабрика за моливи. Всичкитъ ми братчета бѣха облѣчени като менъ въ най-разноцвѣтни дрешки. Всѣко имаше свое име, отпечатано съ златни или сребърни букви. И какъ се гордѣхме ние съ имената си! Виждъ моето име!

— Не мога да го прочета, защото голѣма частъ отъ буквитъ съмъ изгризалъ съ жбѣи, — рече Ицко разочарованъ.

— Да, изгризалъ си ги, Ицко, — отвърна сѣрдито моливътъ. — Братчетата ми и азъ, когато напустнахме

ТЪЖНА СРЕЩА

Бѣ зимна мразовита вечеръ.

Плачъ до слуха ми долетѣ:

по улицата, недалече,

вървѣше дрипаво дете.

Азъ спрѣхъ на жгѣла — почакахъ.

Валѣше на парцали снѣгъ.

То скоро приближи, въвъ мрака,

и каза тихо, съ погледъ мекъ:

— О помогни ми, господине, —

азъ нѣмамъ съ що да купя хлѣбъ,

а въ къщи всички гладни гинемъ!

Баща ми днесъ е клетникъ слѣпъ —

отъ пиене не вижда вече:

продаде къща и нива, —

въвъ гроба майка ми завлѣче —

тя само въ теглила живѣ!

Сега сме, като болни, трима:

сестрица малка, той и азъ, —

безъ огънь мръземъ въ тая зима!

Смили се, моля те, надъ насъ! —

Детето млѣкна. Въ мръсни дрипи,

съ лице, изпито отъ тѣга, —

презъ сълзи не веднажъ изхлипа,

съ протегната къмъ менъ рѣка . . .

Ненчо Савовъ

ЗДРАВЕ И ХИГИЕНА

КАКВО РАЗКАЗА ЕДИНЪ МОЛИВЪ

Въ стаята е тихо. До масата седи Ицко. Той е навелъ лице на дѣтската по смѣтане, прехапалъ молива и мисли какъ да реши задачки-гѣ, които учителката му е дала за домашна работа. Ицко дълго мисли, смѣта и неуспѣшно заспа, прехапалъ здраво молива съ жбѣтитъ си. Той заспа и се унесе въ чуденъ сънъ. Цифритъ въ тетрадката, които бѣше написалъ, сякашъ оживѣха и се улови-ха една за друга и образуваха около него чудно и крѣшно хорце. Докато тѣ весело играеха, Ицко неочаквано чу единъ страненъ гласъ: „О-охъ!“ — Кой охка така високо? — се запита той на сънъ и отъ силно вълнение още по-здраво притискаше молива въ устата си. „О-охъ! О-охъ! Моля ти се сприй!“ — чу се пакъ сѣщия пискливъ и тѣженъ гласъ. Ицко се учуди още повече и доста се изплаши . . . и безъ да иска изпусна молива изъ устата си на масата. Въ това време се случи нѣщо необикновено и чудно. Моливътъ не падна, а се изправи на заострения си край. Но на Ицка му се стори, че той въ мигъ оживѣ и се обърна на едно малко джудженце, обутъ съ черни ботушки, облѣчено съ сини дрешки и съ бѣла шапчица на главата.

Това джудженце пѣргаво застана предъ Ицка и странно го загледа. Погледътъ му бѣше продължителенъ и Ицко безъ да иска почна да примигва и отъ страхъ едва си поемаше дѣха.

— Съжалявамъ, че те изплашихъ, Ицко, — каза моливътъ-джудженце, но трѣбваше да стане това, защото

ти тѣй страшно ме измѣчи

— Ти ли извика „Охъ“? Кажѣ ми, отъ кѣде дойде ти и кой си? . . . — задѣхано запита Ицко.

— Азъ съмъ твоятъ моливъ. Не ме ли познавашъ? И ти, Ицко, би изви-

калъ не еднажъ „Охъ“ и „спри“, но и съ сълзи би плакалъ, ако нѣкой те захапѣше за ухото или пѣкъ ти скѣсаше хубавитъ дрешки, — отговори съ благъ гласецъ моливътъ.

— Но, азъ до сега не съмъ знаялъ, че моливитъ могатъ да усѣщатъ, — рече Ицко, който бѣше се посѣвзель малко отъ страха.

— Погледни по-внимателно синитъ ми дрешки, — каза моливътъ, — ще видишъ и ще разберешъ причината на моето страдание.

— Ицко взе моливътъ и го постави леко на дланѣта си.